

ÖTVEN ÉVE TÖRTÉNT

EMLÉKSOROK A PÁRT MEGALAKULÁSÁNAK 50. ÉVFORDULÓJÁRA

Írta: TOMBÁ CZ IMRE

*a Hazafias Népfront Szeged Városi Bizottságának helyettes elnöke, a munkás-
mozgalom régi harcosa*

Forradalom! E szó vörös lobogóként tűnik fel újra és újra lelki szemeim előtt, ha a történelem lapjait hajtogatom. Minden sorsforduló alkalmával újra meg újra felemelkedik, dicsőséges fényrel ragyog, bűvöletbe ejti az elnyomottakat, s mindig egy új, egy magasabb rendű társadalom születésének reményével tölt el...

Így volt ez mindig — akár a római rabszolga, Spartacus, akár a magyar parasztvezér, Dózsa György kezében emelkedett magasra a vörös forradalmi zászló. Így volt mindenütt, hol az elnyomottak felkeltek elnyomóik ellen — hogy kivívják jobb, szabadabb jövőjüket. Így volt ez a XX. század fordulója idején is.

A századfordulóra az imperialista kapitalizmus befejezte a föld felosztását. Közvetett vagy közvetlen elnyomása és kizsákmányolása alá vetette a föld minden területét. Az új „sakálloknak”: Németországnak és Japánnak már nem jutott a vadászterületből. Az 1900-as évek első évtizedében lezajlott kisebb-nagyobb háborúk azt sejtették, hogy a világ imperialista dúvadjai elkerülhetetlenül egymásnak ugranak, és katasztrófába döntenek a világ békét óhajtó népeinek sorsát. 1914 júliusában az Osztrák—Magyar Monarchia a Szerbiának szóló hadüzenettel nekiszabadította a világnak az első világháború fúriáit.

Ezzel mérhetetlen nyomor, kifejezhetetlen kín zúdult az emberiségre. A véres háború borzalmaival mindenekelőtt a cári Oroszország elnyomottjai sokallták meg, ők keltek fel elsőként uraik ellen. A vörös lobogó az 1917-ben kitört Nagy Októberi Szocialista Forradalom, s a Lenin vezette Bolsevik Párt révén diadalmaskodott Oroszországban. Először a világtörténelem során, a föld egyhatod részén, a dolgozó nép kezébe került a hatalom.

A cári Oroszország után a másik „leggyengébb láncszem” volt az imperializmus rendszerében Magyarország. Egyetlen államban sem vetett véget a háború olyan vad belpolitikai harcoknak, mint éppen hazánkban. A magyar uralkodó osztályok háborús kalandorpolitikája — a monarchia érdekeinek megfelelően — az imperialista háború katasztrófájába vitte az egész nemzetet. E rablőháború érdekében a hátország dolgozóit minden addiginál brutálisabb terrorral nyomták el. Általános támadást indítottak el a dolgozók amúgy is alacsony életszínvonalára ellen, és csaknem másfél millió magyar munkás és paraszt pusztult el, vagy lett nyomorékká.

A háborúval járó szenvedések Szeged dolgozóit is erősen sújtották. A város munkásait és a környékbeli dolgozó parasztokat ezrével vitték az imperialista háború vágóhídjára. Habsburg József főherceg a Dukla-szorosnál géppuskával lövettet bele a szegedi 46. gyalogezred félig megfagyott, teljesen kimerült és kiéhezett, s lőszerhiány miatt visszavonuló katonáiba. A nagybirtok és nagytöke kormánya a háború kitörésétől kezdve ún. „kivételes intézkedéseket” léptetett életbe Szegeden is. Megszüntette a gyülekezési és sajtószabadságot, kihirdette az ostromállapotot, s katonai felügyelet alá helyeztetett minden jelentősebb üzemet.

A katonai diktatúra tág lehetőséget adott a kapitalistáknak a profit növelésére — a munkabérek leszorítása és a munkaidő meghosszabbítása révén. A munkások kiszípolozásában kiemelkedő „hírnévre” tett szert a legnagyobb szegedi üzem, a Szegedi Kenderfonógyár igazgatója, Wimmer Fülöp már a háború előtti években is a környék leghírhedtebb munkásnyúzója volt. A fonalszárítóban pl. 10—12 éves gyermekeket 50—60 filléres napibérért 12 órán át dolgoztatott... Wimmer a militarizá-

lódásra támaszkodva a napi munkaidőt 14 órára emelte. 5 perces késésért 3 korona büntetést vont le a napi fizetésből, a munkásnöket pedig a legbrutálisabban ütötte-verte-pofozta. A munkásság életszínvonala Szegeden katasztrofálisan alacsony volt. 1917 második felében — ahogyan erre az idősebb dolgozók ma is élénken emlékeznek — a kenyér hatósági ára kg-ként 92 fillér volt, az üzletekben egyáltalán nem lehetett kenyeret kapni. A vendéglőkben 5—6 koronáért juthattunk 1 kg kenyérhez. Így tehát egy dohánygyári munkásnő havi keresetéből 11,5—14, ill. 13,5—16 kg kenyér árára tellett. A munkások havi zsírfejadagja 30 dkg, napi kenyérfejadagja pedig 20 dkg volt, s ez is ehetetlen, keserű, fekete, fakéregszerű massa. Az iskolás gyermekek helyzetére pedig igen jellemző Lantos Béla akkori iskolaigazgató nyilatkozata: „Szem nem képes felfogni, fül meghallani, szó leírni azt a nyomorúságot, amelyben ezek a szegény gyerekek csaknem kivétel nélkül élnek... A tanulók száma 672, ezek közül 469 gyermeknek nincsen cipője, s legnagyobbbrészt ruhája sem.”

Az 1917-es februári orosz forradalom valamennyi hadviselő ország népe számára riadót jelentett az imperialista háború elleni aktív harcra. Az oroszországi forradalom elindította a magyarországi proletariátus gyorsütemű forradalmosodását is. Hiszen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelméért — az orosz vörös katonákkal vállvetve — ott harcoltak a nemzetközi proletárszolidaritás szellemében, sok más nemzet fiai mellett a magyar hadifoglyokból vörös katonának beállt magyar proletárok tízezrei is.

Ezekben a harcokban edződtek kommunistává a magyar proletárok ezrei. E hősi harcokban váltak kiemelkedő vezéralakjaivá a nemzetközi munkásmozgalomnak a magyar munkásmozgalom akkori kiváló vezetői: Kun Béla, Szamuely Tibor és anynyian mások. Lenin itt ismerte meg közvetlen közléről hősi tetteik alapján a magyar proletariátus kiváló képviselőit.

Ezekből a nagyszerű harcokból tértek haza öntudatos proletárokként, munkás-öntudattal fűtöttek azok az elvtársak, akik 1918 novemberében megalakították a munkásosztály igazi, forradalmi célokat valló és azokért következetesen harcoló pártját: a Kommunisták Magyarországi Pártját. E párt létrejöttét segítették a Szociáldemokrata Párt baloldaliának lelkes tagjai és a néphez hű forradalmi értelmiség legjobbjai is. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom lebegett előttük példaként. Az 1918-as magyar polgári demokratikus forradalmat szocialista forradalommal akarták fejleszteni, mely leszámol mindennemű opportunizmussal, revizionizmussal, s megteremti a proletárdiktatúrát — egyetlen kivezető útként az első világháború rettenetes szenvedéseit átélő magyar dolgozó nép számára.

Sajnos, 1919 februárjában megtörtént a lehetetlennek hitt tény: a munkásosztály és a dolgozó parasztság túlnyomó többségének bizalmát bíró kommunista vezetőket elfogatták és börtönbe zárták. A KMP-t törvényen kívül helyezték.

A KMP erejét azonban még ez a terrorintézkedés sem tudta megtörni. A párt — forradalmi célkitűzéseivel — mélyen gyökeredett a tömegek vágyaiban, reményeiben. Az ez idő tájt szervezett kommunista agitáció egyre ismertebbé tette az üzemek dolgozói között a KMP legfőbb politikai célkitűzését: a proletárdiktatúra megteremtését. A tömegek felismerték a széles körű felvilágosító munka eredményeképpen: a KMP útja az egyetlen kivezető út a válságból, ez az út pedig a tanács hatalom létrehozásához vezet.

Csakhamar kiderült, hogy az országban az egyetlen erkölcsi erőt, mely a tömegek támogatásából fakad, a dolgozó tömegek bizalmát bíró KMP jelenti. Ennek az egyetlen erőnek, a Kommunisták Magyarországi Pártjának volt kénytelen átadni a hatalmat a lemondott koalíciós kormány 1919. március 21-én.

A párt a Magyar Tanácsköztársaság dicső emlékét a magyar dolgozók szívében — Horthyék minden gyilkos terrorja ellenére — életben tartotta a bukást követő nehéz esztendőkből is, és azt semmiféle fegyver és jogfosztottság nem tudta onnan kitépni. Ott élt a dolgozók szívében a párt táplálta remény egy második, egy új, egy legyőzhetetlen munkáshatalomról, mely napjainkban lett valósággá. Bennünket, a munkásmozgalom szegedi harcosait is rendíthetetlen hittel töltöttek el a pártos költő, Gábor Andor szavai:

*„Időben tőle egyre távolabb,
Lélekben hozzá egyre közelebb,
Emléke bennünk nemcsak megmarad,
De növe-nő, s mint óriás mered
Szemünkbe...”*